

KDO JSI?

Jan 1,19-34

1. Kdo jsi?

Když Jan zvaný Křtitel započal svou službu v Izraeli, vzbudila velký ohlas. Např. u evangelisty Marka čteme: „*Celá judská krajina i všichni z Jeruzaléma vycházeli k němu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho křtít v řece Jordánu*“ (Mk 1,5). Neušlo to pochopitelně hledáčku židovských vůdců: „*Židé z Jeruzaléma poslali kněze a levity, aby se ho otázali: Kdo jsi?*“ (v. 19). Kromě kajících žádajících o křest přišla z Jeruzaléma i řekněme jakási vyšetřovací komise, která měla přezkoumat, zda to, co se tam i Jordánu děje, je v souladu s vírou, praxí a tradicí Izraele. Jan o svolení v Jeruzalémě nežádal. Vystoupil jako prorok na přímý pokyn od Boha. A komise mu položila jen jednu jedinou kratičku, ale zato velmi důležitou otázku: „*Kdo jsi?*“ Otázka po vnitřní identitě. Určitě se neptali na to, jak se jmenuje či odkud pochází. Zajímá je to, za koho se pokládá.

Když odhlédneme od tohoto příběhu, je to důležitá otázka i pro každého z nás. Kdo jsem já? Nalézt odpověď na tuto otázku nemusí být totiž vůbec snadné. Někdy se k nalezení této odpovědi člověk pracovává i dlouhá léta. Nemáme sami v sobě vždycky jasno. Důležitou je tato otázka proto, že když v ní nemáme jasno my sami, může se docela snadno stát, že nám tu odpověď vtisknou druzí lidé nebo okolnosti. Pokud nevíme, kým jsme, můžeme se stát manipulovatelnějšími lidmi i okolnostmi. Odpověď na otázku „kdo jsi“ dává našemu životu směr, zacílení, jakýsi základ, na kterém stojíme.

Je zřejmé, že tato otázka úzce souvisí s otázkou Božího povolání. Je tu nejprve nějaké základní nasměrování už v tom, jak a jakými nás Bůh stvořil. Už to, jakými přirozenými talenty nás Bůh vybavil, nám může napovědět, kdo jsme, co od sebe můžeme očekávat a jakým směrem se asi v životě vydat. Ale přistupuje k tomu i konkrétní Boží povolání. Nejčastěji je hledají mladí lidé, když se rozhodují jakou školu studovat či jakému zaměstnání se věnovat. Hledáme Boží povolání i pro službu v církvi. Ale tato hledání se jistě nějak vyvíjejí a proměňují i v průběhu života. Může zde být nějaké základní životní nasměrování, ale jak se konkrétně v průběhu života projevuje, to může být proměnlivé. Je v tom důležité zůstat otevřeným Božímu Duchu a jeho vedení.

U Jana vidíme, že dobře věděl kým je, ale i to kým není. Co je jeho úkolem a posláním a co mu naopak už vůbec nepřísluší.

2. Kdo nejsem

Aby v tom svém tazatelům učinil jasno hned v počátku, jim odpovídá: „*Nic nepopřel a otevřeně vyznal: 'Já nejsem Mesiáš'*“ (v. 20). Je zajímavé, že odpovídá na to, nač se jej (zatím) neptají. Ale Jan asi dobře vytušil, že je zajímavá právě toto, jestli se náhodou nepovažuje za Mesiáše – Bohem zaslíbeného krále a spasitele. Není to tak nečekaná otázka, protože v Izraeli se čas od času objevovali lidé, kteří se za Mesiáše prohlašovali a strhávali na svou stranu část lidu. Jasně o tom vypovídá Gamaliel ve veleradě (Skutky 5). Vzpomíná na to, jak povstal jakýsi Theudas a tvrdil, že je Vyvolený, nebo potom Judas Galilejský, který za sebou strhl lid (Sk 5,36-37). Židovští představitelé tedy byli dosti opatrní na každé nové živelné hnutí, které nebylo autorizováno z Jeruzaléma. Možná proto je Jan chce ihned vyvést z pochybností. Já rozhodně nejsem Mesiáš.

Dobře, to si možná oddechli, ale kdo tedy jsi? A co to má znamenat, tohle hnutí? Přichází s dalšími návrhy. „*Jak to tedy je? Jsi Eliáš?*“ (v. 21). Proč zrovna Eliáš? Eliáš byl prorokem dávno zesnulým. Působil v Izraeli za krále Achaba v 9. st. před Kristem. Pro židovský národ byl Eliáš významnou postavou. Židé podle proroctví Malachiášova očekávali jeho návrat (Mal 3,23). Má se vrátit a přinést jakési obnovu Božího lidu. Sám Ježíš to potvrzuje: „*Ano, Eliáš přijde a obnoví všecko*“. A jasně dodá: „*Avšak pravím vám, že Eliáš již přišel*“ (Mt 17,10-13). A myslí jím právě Jana Křtitele. Před Janovým narozením slyšel jeho otec toto proroctví: „*Mnohé ze synů izraelských obrátí k Pánu, jejich Bohu; sám půjde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k synům a vzpurné k moudrosti spravedlivých a připravil Pánu lid pohotový*“ (Lk 16-17).

Proč tedy Jan sám v našem čtení odpovídá záporně, když se jej ptají, zda je tím očekávaným Eliášem? Je možné, že si Jan sám svou službu s návratem Eliáše nespojoval. Když měl svou službu charakterizovat, cituje proroka Izajáše o hlasu volajícím v poušti: připravte cestu Pánu. Tak se vnímal. O Eliášovi se Jan sám nikde nezmiňuje. Říká to o něm až sám Ježíš, který tak možná dovysvětlil podstatu Janovy služby. Jiný výklad může být ten, že Jan si byl vědom, že jeho služba se sice nese v duchu Eliášově, ale že on sám není nějakým znovutělením Eliáše, jak si to možná představovali židé.

A podobně záporně Jan odpovídá i na dotaz zda je „ten Prorok“. To je patrně narážka na slova Mojžíšova: „*Povolám jim proroka z jejich bratří, jako jsi ty. Do jeho úst vložím svá slova a on jim bude mluvit vše, co mu přikáži*“ (Dt 18,18). NZ vidí naplnění tohoto proroctví na samotném Kristu (SDK 3,22-23).

3. Kdo jsem

Jan tedy ví, kým není. Ale také ví, kým je: „*Jsem hlas volajícího na poušti: Urovnejte cestu Páně - jak řekl prorok Izaiáš*“ (v. 23). Nejsme obeznámeni s tím, jak se toto přesvědčení o Božím povolání u Jana vyvíjelo. Mnohé bylo naznačeno ještě před jeho narozením (Lk 1,14-17). Ale jak se to povolání vyvíjelo v něm samém, to nevíme. Cítil v sobě patrně Boží hlas a odešel proto do pouště, kde byl sám s Bohem: „*Chlapec rostl a sílil na duchu; a žil na poušti až do dne, kdy vystoupil před Izrael*“ (Lk 1,18). Nevíme, jak dlouho na té poušti žil. Možná dlouhé roky. A pak u Lukáše čteme: „*Stalo se slovo Boží k Janovi, synu Zachariášovu, na poušti*“ (Lk 3,2). Tehdy patrně došlo k úplnému vyjasnění Janova poslání. A na jeho základě začal volat: „*Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpouštění hříchů*“ (Lk 3,3).

Jan měl silné vědomí Božího povolání. Dobře věděl a rozlišoval, kým je a kým naopak není. Díky tomu mohl napnout všechny síly jedním směrem a netříštit je v tom, co jeho poslání neodpovídá. A díky tomu také mohl vydat jasně svědectví v mračnu zmatku a otazníků jeruzalémské delegace. Ta je čím dál tím více zmatena: „*Proč tedy křtíš, když nejsi ani Mesiáš ani Eliáš ani ten Prorok?*“ (v. 25). Jinými slovy, nejsi tedy zjevně nikým významným, jak se tedy opovažuješ křtít a burcovat lid? Jan se tím nedá zpochybnit a vydává svědectví o Kristu: „*Já křtím vodou. Uprostřed vás stojí, koho vy neznáte - ten, který přichází za mnou; jemu nejsem hoden ani rozvázat řemínek u jeho obuvi*“ (v. 26-27). Janova služba, při které křtil ty, kdo se káli ze svých hříchů, byla přípravou na příchod a přijetí toho, který jde za ním. Už je uprostřed nich, ale oni jej (zatím) neznají. Je to někdo mnohem větší než hlas Boží v poušti – Jan. Jemu, tomu neznámému, není hoden ani rozvázat řemínek u jeho obuvi.

Jan ví dobře, kým je on sám, jaký smysl má jeho služba a také ví, kdo přichází za ním. Nepoznal to hned, jak říká o kus dále, ale díky znamení jej poznal: „*Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa. To je ten, o němž jsem řekl: Za mnou přichází někdo větší, neboť byl dříve, než já ... Spatřil jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm*“ (v. 29-30.32).

Vědomí jasného Božího povolání pomohlo Janovi k jasnému rozlišení své služby i osoby a služby samého Ježíše. A i když patrně po nějakou dobu ještě sloužili Jan i Ježíš paralelně (Janova služba doznívala a Ježíšova se rozvíjela), každý měl své učedníky, tak přece Jan vždy viděl jasně to rozlišení mezi službou svou a službou Ježíšovou: „*Vy sami jste svědkové, že jsem řekl: Já nejsem Mesiáš, ale jsem vyslán jako jeho předchůdce. Ženich je ten, kdo má nevěstu. Ženichův přítel, který u něho stojí a čeká na jeho rozkaz, upřímně se raduje, když uslyší ženichův hlas. A tak je má radost dovršena. On musí růst, já však se menšit*“ (J 3,28-30). Jan je předchůdce Mesiáše, ženichův družba.

Kdo jsi? Tak se ptali Jana Křtitele. Je to ale i otázka, která je kladena i nám. A nekladou nám ji pouze někdy lidé. Klade nám ji především Pán Bůh sám a máme si ji klást i my. Kdo jsem? Víím to? Na tuto otázku po vlastní identitě máme tendenci odpovídat podle vnějších rolí, které hrajeme: jsem lékař, ekonom, dělník nebo manžel, rodič, otec, matka atd. Smíme ale vědět, že tím nejdůležitějším a nejnvtírnějším je to, že jsem Božím milovaným dítětem. To je naše nejvlastnější identita bez ohledu na rozličná povolání a životní nasměrování, které jsou různé, jsme všichni v Kristu vykoupenými Božími dětmi. Víím to? Víím, že jsem Božím dítětem? Mám v tom jistotu?

A pak můžeme přemýšlet dál. Jaké povolání a jaký plán má Bůh pro můj život? Nejsme tu na světě zbytečně, nejsme tu nadarmo. Každému jednotlivému životu Bůh vtiskává nějaký smysl a nějaký úkol. Není vždy snadné ho vidět. Někdy si můžeme připadat jako naprosto nicotní, jako tol, kdo nemají co nabídnout. Hledíme na výrazné osobnosti, které ovlivňují mnohé a ztrácíme se přitom jako pára nad hrncem. A říkáme si, že když nejsem jako ta velká postava, tak vlastně nejsem ničím. T ale není pravda. Každý z nás už jenom svým bytím ovlivňujeme své okolí. A můžeme ho ovlivňovat dobře a pozitivně, i když neděláme strhující a všem viditelné a všemi chválené věci. Stává se třeba často, že někdo je takový nenápadný človíček, téměř si jeho přítomnost neuvědomujete. Ale je tam. Něco z něj vyzařuje. A když tam najednou není, něco dobrého a pozitivního jakoby se vypařilo spolu s ním. Nikdo s ním vlastně nikdy moc nepočítal, ale když tam najednou není, tak všem chybí.

Skutečně se nemusíme cítit nějak méněcenně, pokud nás u otázky „Kdo jsi“ nenapadají žádné velké věci. Ta otázka totiž nemíří na to, kdo jsem, či kým bych chtěl být v očích svých nebo ostatních lidí, ale jestli jsem tím, kým mě chce mít Bůh. A to skutečně může mít nejrozmanitější podobu. A patrně nedojdeme vnitřního pokoje, dokud se budeme snažit být někým jiným, než jakými nás naplánoval Bůh. A to my skutečně někdy děláme a připravujeme si mnohé vnitřní utrpení, snažit se být někým jiným, třeba někým, ke komu vzhlížíme, nebo někým, ke komu vzhlíží jiní lidé a my se jim chceme zavděčit. Jistěže si smíme a máme brát příklad z druhých lidí, máme mít své vzory. Ale nesmíme se snažit s nimi identifikovat. Můžeme se jimi nechat inspirovat, ale zároveň můžeme, ba musíme jít i svou vlastní cestou.

Kdo tedy jsi ty?